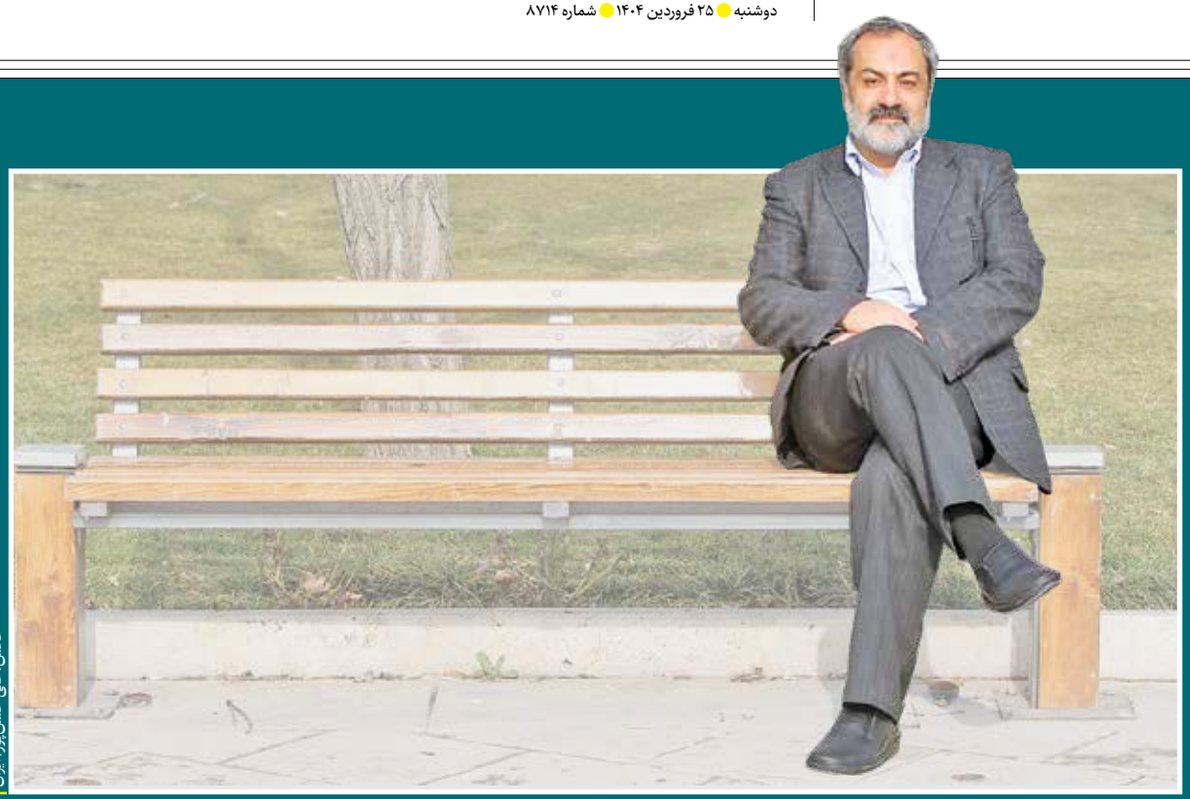
عکس: علی حسن‌پور/ ایران

«سلوک فکری دکتر عماد افروغ»
در گفت‌وگو با دکتر امان‌الله قرایی مقدم، جامعه‌شناس و استاد دانشگاه خوارزمی

منتقد مؤمن، روشنفکر اخلاق‌گرا

دکتر افروغ بیش از آنکه با «مصلحت» آشنا باشد با «حقیقت» همنشین بود

یادمان

رضا ملکی
خبرنگار

دکتر عماد افروغ را «اندیشمند سیاستمدار» خوانده‌اند. او استاد دانشگاه تربیت مدرس و عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم‌انسانی و مطالعات فرهنگی بود و به این اعتبار، چهره‌ای دانشگاهی معرفی می‌شد. اما چون می‌دانست که کلید حل بسیاری از مسائل در عرصه سیاست است، وارد عالم سیاست شد و به عنوان نماینده مجلس هفتم، ریاست کمیسیون فرهنگی مجلس را برعهده گرفت تا «اندیشه» و «عمل» را همگام سازد. «فرهنگ» همواره در کانون توجه دکتر افروغ بود و در سال‌های پایانی عمرش در شورای فرهنگ عمومی و مرکز رصد فرهنگی کشور فعالیت داشت.

با این حال، او هیچ‌گاه در چهارچوب‌های رسمی حل نشد و صراحت اخلاقی‌اش را قربانی مصلحت‌سنجی سیاسی نکرد و با نقدهایش از درون ساختار قدرت، مفهومی تازه از روشنفکری دینی و جامعه‌شناسی متعهد را به نمایش گذاشت.

در تألیفات دکتر افروغ می‌توان ردپای دغدغه‌مندی او برای حل مسائل ایران را دنبال کرد؛ کتاب‌هایی چون «چالش‌های کنونی ایران»، «هویت ایرانی و حقوق فرهنگی»، «مناقشه حق و مصلحت و بن‌بست جنبش دانشجویی»، «چشم‌اندازی نظری به تحلیل طبقاتی و توسعه» و «فریادهای خاموش؛ روزنگاشت تنهایی» که اغلب با رویکرد هویتی نگاشته شده‌اند، تلاش‌هایی هستند برای یافتن پاسخی به بحران‌های کنونی جامعه ما. در دومین سالروز درگذشت او، با دکتر امان‌الله قرایی‌مقدم، جامعه‌شناس و استاد دانشگاه خوارزمی به گفت‌وگو نشستیم تا «سلوک فکری دکتر افروغ» را به بحث بگذاریم.

> صراحت افروغ در نقد ساختارهای قدرت مثال‌زدنی بود. او می‌دانست عدالت، بدون نقد، بی‌معناست و ساختاری که نقد را برنمی‌تابد، نمی‌تواند عادل باشد. بنابراین، همواره در تلاش بود تا فاصله «شعار» و «عمل» را یادآور شود و به جامعه نشان دهد که جامعه‌شناسی فقط تحلیل نیست؛ مسئولیت هم هست

جناب دکتر قرایی مقدم، جامعه‌شناسی دکتر افروغ از جنس «رئالیسم انتقادی» بود. چرا ایشان چنین رویکردی را برای تحلیل جامعه ایران برگزیده بود؟

برای فهم اندیشه دکتر افروغ، ابتدا باید جایگاه دانش جامعه‌شناسی و کارکرد این نوع از معرفت را در جامعه شناخت. جامعه‌شناسی دانشی است که عدالت اجتماعی را در مرکز توجه دارد و به دنبال شناسایی نابرابری‌ها و نقد ساختارهای قدرت است. دکتر افروغ نیز، پیش از هر چیز، یک جامعه‌شناس بود و در همین چهارچوب، ساختار قدرت همواره مورد ارزیابی و نقدش قرار می‌گرفت. او به خوبی آگاه بود که «مسیر حق» ناچار است از «راه دشوار نقد» گذر کند که این ویژگی باعث می‌شد رویکرد فکری او به «مکتب رئالیسم انتقادی» نزدیک شود.

چرا دکتر افروغ به «متفکر عدالت‌خواه» شهرت داشت. عدالت‌خواهی چه جایگاه و شأنیتی در اندیشه‌ورزی او داشت؟

عدالت در نگاه او، مفهومی سطحی و شعاری نبود. او عدالت را هم در بعد اجتماعی و هم در بعد درونی و اخلاقی معنا می‌کرد. از نظر افروغ، عدالت یعنی تعادل، یعنی پرهیز از افراط و تفریط. وقتی جامعه یا فرد دچار انحراف به یک‌سوی افراطی شود، عدالت از بین می‌رود. او با استناد به سخن حضرت علی(ع) تأکید داشت، کسی که نتواند بر خود حاکم باشد و با خویشتن عادلانه رفتار نکند، شایستگی تحقق عدالت را در سطح اجتماعی ندارد. افروغ عدالت را نه در شعار، بلکه در عمل، در گفتار و کردار هماهنگ می‌دید.

دکتر افروغ به دوگانه‌هایی چون «مصلحت و حقیقت»، «حق و تکلیف» و «آزادی و عدالت» چگونه پاسخ می‌گفت؟

دکتر افروغ بیش از آنکه با «مصلحت» آشنا باشد با «حقیقت» همنشین بود. او نشان داد که می‌توان در دل ساختار ایستاد، اما اهل سازش نبود. صراحت او در نقد ساختارهای قدرت مثال‌زدنی بود. با آنکه نماینده مجلس بود و سال‌ها در نهادهای رسمی حضور داشت، اما در عین حال از «نقد درون‌گفتمانی» غافل نشد. صراحتش در نقد جریان اصول‌گرایی و مطالبه اخلاق در سیاست، او را به چهره‌ای متفاوت بدل کرده بود. او می‌دانست عدالت، بدون نقد، بی‌معناست و ساختاری که نقد را برنمی‌تابد، نمی‌تواند عادل باشد. بنابراین، همواره در تلاش بود تا فاصله «شعار» و «عمل» را یادآور شود و به جامعه نشان دهد که جامعه‌شناسی فقط تحلیل نیست؛ مسئولیت هم هست و از آنجایی که همواره دغدغه مردم را داشت، می‌توان او را در حلقه «جامعه‌شناسان مردم‌مدار» تعریف کرد.

«هویت ایرانی» یکی از سرفصل‌های اصلی سخنان و آثار دکتر افروغ بود که در قالب کتاب‌هایی چون «هویت ایرانی و حقوق فرهنگی» و «هویت ایرانی در گذر تاریخ» هم سامان یافت. اساساً هویت ایرانی در نگاه دکتر افروغ چگونه تعریف می‌شود؟

افروغ هویت را یک مفهوم ایستا نمی‌دانست. او باور داشت که هویت، همواره در حال تحول و بازتعریف است. اما این تحول نباید به معنای گسست از ریشه‌ها باشد. در نظر او، هویت ایرانی بر چهار پایه «دین و معنویت»، «فرهنگ و تاریخ»، «زبان فارسی» و «جغرافیای فلات ایران» استوار است. او دین را فقط یک عنصر اعتقادی نمی‌دید، بلکه آن را عمقی برای هویت ایرانی می‌دانست. دین، به باور او، به جامعه معنا و انسجام بخشیده است. فرهنگ و تاریخ نیز نقش اساسی در شکل‌دهی به هویت ایرانی دارند. او تأکید داشت که هویت ایرانی یک جوهره پیوسته دارد که در بستر زمان، خود را بازآفرینی کرده است. زبان فارسی در نگاه افروغ، صرفاً ابزار ارتباط نبود؛ او آن را حامل فرهنگ و حافظ حافظه تاریخی ملت می‌دانست. او بارها هشدار داد که تضعیف زبان فارسی، مساوی است با تضعیف هویت جمعی. افروغ همچنین به عنصر جغرافیا، یعنی فلات ایران، به‌عنوان بستری تاریخی برای شکل‌گیری هویت ایرانی اشاره می‌کرد؛ سرزمینی که ملت ایران در آن زیسته، جنگیده، ساخته و معنا یافته است.

آیا او فقط به تعریف هویت بسنده می‌کرد یا راهکارهایی هم ارائه می‌داد؟

نکته برجسته در اندیشه افروغ، پیوندی است که میان «هویت ملی» و «حقوق فرهنگی» برقرار می‌کرد و آن را در کتاب «هویت ایرانی و حقوق فرهنگی» تبیین کرده بود. به باور او، دولت‌ها وظیفه دارند از این حقوق، بویژه در حوزه زبان، دین و سنت‌ها، دفاع کنند.

او می‌گفت هویت بدون پشتوانه حقوقی و نهادی، در برابر تهاجم فرهنگی، آسیب‌پذیر خواهد بود. بنابراین معتقد بود مدیریت فرهنگی باید در جهت تقویت درون‌زای فرهنگ و ایجاد بستر تبادل فرهنگی عمل کند؛ نه صرفاً کنترل و سانسور. افروغ هشدار می‌داد که بی‌توجهی به این حقوق می‌تواند منجر به بحران‌های هویتی شود و جامعه را از درون تهی سازد. او تأکید داشت که توسعه باید با هویت سازگار باشد؛ نه اینکه بر آن تحمیل شود.

برش

با توجه به اینکه دکتر افروغ متفکری ذوابعاد بود، منظومه فکری او را حول چه محوری می‌توان جمع‌بندی کرد؟

افروغ صدای عدالت و عقلانیت در ساختاری بود که گاه در برخی زمینه‌ها از عدالت و عقلانیت فاصله می‌گرفت. بنابراین ما به متفکرانی همچون دکتر افروغ نیاز داریم که همواره عدالت و عقلانیت را متذکر شوند. بنابراین من او را منتقدی مؤمن، روشنفکری اخلاق‌گرا و به عنوان جامعه‌شناسی می‌شناختم که همواره دغدغه مردم را داشت و این امر، هم در اندیشه‌ورزی او بارز بود و هم در مسئولیت‌های متعدد سیاسی و فرهنگی‌ای که داشت.

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری در خانه‌های سفید قرار دهید که هر رقم در سطرها، ستون‌ها و مربع‌های کوچك ۳ در ۳ یکبار دیده شود

۴۷۴۰

آسان

	۸		۳	۴	۹	۶		
							۴	
۵	۴			۲	۱	۹		
		۲			۵	۷		۶
	۷	۵	۱		۴	۲	۳	
۶		۸	۹			۴		
		۳	۲	۹			۱	۴
	۲							
		۴	۷	۵	۸		۲	

متوسط

			۲	۷	۹		۴	
	۶			۵			۹	۲
				۱		۸		
۶								
۱	۲		۸	۶	۳		۷	۹
								۳
		۹		۳				
۴	۱			۹			۸	
	۵		۶	۸	۱			

سخت

۷								
	۱		۹	۲	۵			
۵	۸				۶			
۹							۱	
۱				۴				۲
	۷						۴	۳
			۵				۹	۸
			۱	۶	۸		۳	
								۷

خیلی سخت

		۴			۸		۱	
				۶		۵		
	۵		۱					۲
۳		۷				۶		
۶				۷				۳
		۵				۸		۷
۸					۷		۲	
		۲		۳				
	۴		۹			۳		

حل جدول سودوکو شماره ۴۷۴۰

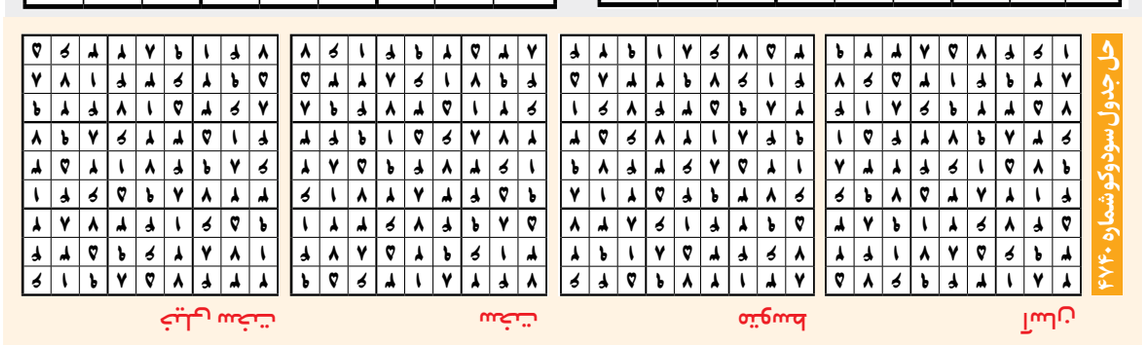

یک جدول با دو شرح

جدول روزنامه ایران دارای دو «شرح عادی و ویژه» است. در صورت تمایل به حل دو شرح ابتدا یکی از شرح‌ها را با مداد حل کرده و سپس با پاک کردن جواب شرح اول، به حل شرح دوم بپردازید.

۸۷۱۴

جدول عادی

افقی:

۱- سبک سریال‌های «سرجوخه» و «شهباز» - تئوری و نظریه
۲- اشعه پزشکی - شکسته‌بند - به خاطرآوردن
۳- خمیراک - اسپری مو - وسیله خنک نگهدارنده
۴- زمخت و درشت‌اندام - اینجانب! - شرط بندی - زمان معین
۵- پراکندگی - دلتنگی - واجب
۶- از هنرهای تصویری - شاه خوارزمشاهی - دیگ در گویش مازنی
۷- نمایشنامه «شکسپیر» - برتری داشتن - از ضمایر متصل
۸- گاری دو چرخ - دعای جادوگران - نرم‌افزاری برای نقشه‌کشی
۹- جای خلوت - گروهی از مردمان سرخ‌پوست که در آمریکای میانه زندگی می‌کنند - شمشیر تیز و برّان
۱۰- چوب خوشبو - غذایی از شیر و آرد برنج - پدر فریدون
۱۱- مژده - عالم فرشتگان - مخفف اگر
۱۲- نوعی ساعت - دست درخت - سلطان - زنده به آنیم!
۱۳- عطشان - کشاورز - انجمن‌ها، نشست‌ها
۱۴- نادر- بسیار کوچک - خواب خوش
۱۵- حرف ندا - بزرگداشت روز ۸ مارس

عمودی:

۱- اقدام به انجام کار - بالش
۲- کارآمدی افراد - شهری با جاذبه‌های گردشگری بسیار در آذربایجان شرقی - بازیکن استقلال
۳- کل و سراسر - درمان - بچه!
۴- بی‌پایه، بی‌دوام - مدرسه‌های سبک قدیم - سنبل کوهی - سگ بیمار
۵- رسم‌الخط - باجناق - شامه‌نواز
۶- از درختان جنگلی - سازمان قضایی - پسوند انداختن
۷- بازنده شطرنج - زرد روشن - داخل نیست
۸- ترکیب الفاظ - مخفف تو را - کابین عروس
۹- آسوده‌حال - آرمانی - ماتم
۱۰- لنگه به لنگه - ظرف مشبک آشپزخانه - نفس چاق
۱۱- هنوز بیگانه - فحش - پریشان‌پنداری
۱۲- وسیله روز مبادا - نوعی خار - سلام - دیوار
۱۳- سیب ترکی - اسب سرکش - کوبنده مطبخ
۱۴- کاری از روی قصد - مرکز «بنگلادش» - دوستداران
۱۵- آرایش، زیور - از غلات باستانی و ارگانیکی

جدول ویژه

افقی:

۱- شرکت خودروساز هندی - بیماری
۲- وسیله - پس و پشت - سبکی از موسیقی جنوب
۳- صباغ - اسم دخترانه - کشوری جزیره‌ای در اقیانوس آرام غربی
۴- بهینه‌سازی سایت برای موتورهای جست‌وجو - از بت‌های جاهلیت - سرود - درجه حرارت
۵- پژمرده - نام دخترانه - گریه با سوز و گداز
۶- گلر سابق «بارسلونا» - لوله گیاهی - پس ندادنی خسیس!
۷- نوعی آنزیم - روشن - خزنده نیش‌دار
۸- سخنور و قصه‌خوان - داخل شو! - وازده و دل‌مرده
۹- مخفف سیامک - زبان ادبی «تاگور» - خبرگزاری «ایتالیا»
۱۰- آبدار - اشتباه لفظی یا رفتاری - یاقوت
۱۱- کمدین آلمانی - نماز مستحب - لؤلؤ
۱۲- و اگرچه - سریال ابراهیم شیبانی - حرف فاصله‌انداز - جمع ملت
۱۳- مخالف «برد» - یورش - قلاب‌سنگ
۱۴- بولاغ اوتی - پول «چین» - تیرک
۱۵- دشمن سخت - اثر «استیون کرین»

عمودی:

۱- نویسنده «در جست‌وجوی زمان از دست‌رفته» - سختی، عذاب
۲- دختر امپراطور یونان - نور دهنده - ناگزیر
۳- آبگوشت روسی - بی‌مانند - همراه دوز!
۴- چله کمان - بلا و زیرک - نت آخر - لکوموتیو
۵- بازی شوتر آنلاین - قاپیدن - ترمز چارپا
۶- قمر مشتری - وینگر سابق «ساندرلند» - حاصل کار
۷- ناب - از بین رفتن مواد به علت واکنش با محیط - پاک‌سازی گیاهان هرز
۸- مرکز «مالت» - عقب - آبرو
۹- کشور «کینشاسا» - تیره‌ای از گیاهان - گردنبند مروارید
۱۰- گوشه گرفتن از خلق - پیدا کرد - همسفر سوزن
۱۱- گرد دهان از جانب بیرون - مثل - نخ پیچیده شده
۱۲- قاعده و قانون - گذشتن - فیلم شهروز شکورزاده - سنگ قیمتی
۱۳- نوعی ماهی - تکیه‌گاه - مادر خودمانی
۱۴- ژانری در سینما - میوه خام - رنجیده و اندوهگین
۱۵- به رمز و مجاز سخن گفتن - فیلم «اسکورسیزی»

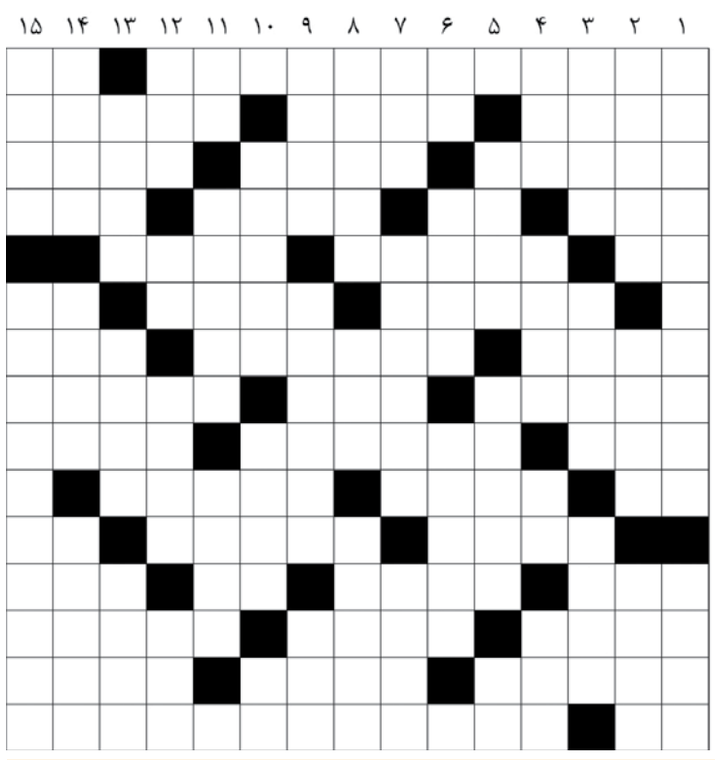

حل جدول عادی شماره ۸۷۱۳

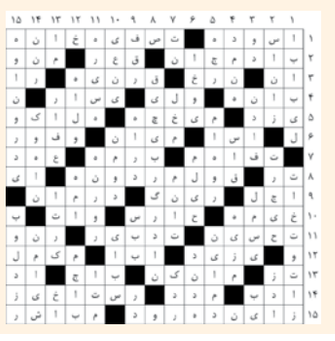

حل جدول ویژه شماره ۸۷۱۳